

El sentit d'obligació (II)

Una oració negativa com *No s'ha d'entrar per la porta principal* pot admetre dues interpretacions diferents: que no hi ha cap necessitat o obligació d'entrar per la porta principal i que convé o importa de no fer-ho. Normalment, les circumstàncies concretes en què fos proferida aquesta oració, eliminarien segurament tota ambigüïtat i, d'altra banda, tal com dèiem ahir, en el primer cas, és a dir, quan es tracta de posar en relleu la manca d'obligació o necessitat, especialment responnent a qui suggeria o insinuava el contrari, hom sol reforçar la negació d'aquesta frase amb la partícula *pas*: *No s'ha pas d'entrar per la porta principal*. Però si es tracta del segon cas, això és, que convé o importa de no realitzar l'acció de què és qüestió, en un llenguatge desproveït d'espontaneïtat, hi ha qui, amb la preocupació d'evitar tota possible ambigüïtat, és capaç de construir una oració com "S'ha de no entrar per la porta principal". Aquesta construcció, però, és tan artificiosa com inadmissible, no pertany a la llengua real, no es pot justificar ni amb la intenció d'expressar una idea perfectament inequívoca ni, en el llenguatge escrit, que és on apareixen de tant en tant construccions com aquesta, amb la concessió d'inscriure-la entre cometes. Recórrer-hi significa oblidar inexplicablement tots els altres recursos de la llengua, al capdavant ben nombrosos. Ens limitem, però, a l'esquema que comentem, de les possibilitats de *caldre* i *haver de*: en lloc de la frase inventada que hem indicat, caldria dir *Cal no entrar per la porta principal*.

Els exemples més habituals que hom sol donar de l'ús del verb *caldre*, en gramàtiques i diccionaris, són frases com *No cal dir res*, *No cal anar-hi*, *No calia que hi patissis*, etc., que són, certament, les que trobem més sovint en el llenguatge popular, i, encara, en molts casos reduïdes a la simple construcció elíptica *No cal* —possibilitat que no té *haver de*. Però la capacitat que té el verb *caldre* d'usar-se afirmativament però introduint frases negatives, d'infinitiu o completives, com *Cal no defallir* i *Cal que no ho sapiguem*, és ben real i legítima, encara que no sigui sovint exemplificada. Podem citar l'exemple del diccionari Fabra *Cal no amoïnar-se*, però no ens sabem estar d'adquirir la cèlebre frase del seu il·lustre autor: *Cal no abandonar mai ni la tasca ni l'esperança*.

Albert Jané